

OKLOPNE JEDINICE U ODBRANI MORSKE OBALE

Upotreba i način dejstva oklopnih jedinica u odbrani morske obale uslovljeni su značajem pomorskog vojišta, karakterom zemljišta i osetljivošću obalskog pojasa u odnosu na broj raspoređenih objekata operativnog ili taktičkog značaja i pogodnih pravaca koji sa obale izvode ka značajnijim objektima u dubini teritorije.

Odbrambena dejstva oklopnih jedinica u odbrani morske obale, zbog niza faktora, imaju znatnih specifičnosti. Od tih faktora najznačajniji su zemljište (sa svim svojim karakteristikama, pogotovo u predelu krasa), klima, meteorološki, astronomski i drugi faktori koji strukturi, pripremi, organizaciji i izvođenju odbrane daju posebna obeležja.

SPECIFIČNOSTI ZEMLJIŠTA I KLIME

Karakteristike zemljišta na mediteranskim i jadranskim obalama (koje se u ovom članku uzimaju kao osnova za razmatranje upotrebe oklopnih jedinica u odbrani), u znatnoj meri utiču na organizaciju i izvođenje borbenih dejstava. U obalskom pojasu nailazi se na zaravnjene i prohodne zemljišne predele, pogodne za upotrebu oklopnih jedinica. Ali, tamo gde takvo zemljište i postoji, ono se postepeno uzdiže, na njemu u većoj ili manjoj meri može biti pojava krasa i pogodnih objekata za organizaciju odbrane i pružanje jačeg otpora. Reljef je takav da položaji protezanja geografskih celina najčešće usmeravaju dejstva po pravcima i u zahvatu komunikacija. Putna mreža je nedovoljna. Brzina izvođenja pokreta najčešće je uslovljena brojem i stanjem komunikacija, na kojima su karakteristične mnoge okuke, strmi usponi i padovi, tesnaci, mostovi i drugi objekti, različiti po veličini i nosivosti. Kras povećava učinak dejstva nuklearnih borbenih sredstava, usporava pokrete, prouzrokuje češće kvarove na hodnom delu guseničnih vozila i ograničava pokret vozila van komunikacija, što smanjuje brzinu izvođenja borbenih dejstava i komplikuje snabdevanje, evakuaciju i pozadinsko obezbeđenje oklopnih jedinica uopšte. Otežano kretanje van komunikacije uslovljava manevar i pregrupisanje snaga po frontu i dubini i olakšava stvaranje nuklearnih ciljeva. Upotrebom nuklearnih sredstava po komunikacijama i osetljivim objektima na njima, može se postići potpuna izolacija pojedinih rejona. Niske makije, nedostatak krupnijeg rastinja i kamenito zemljište otežavaju maskiranje i fortifikacijsko uređivanje odbrane, posebno izradu zaklona za oklopna borbena vozila, jer se inženjerska mehanizacija teško primenjuje.

Primorska klima i meteorološki uslovi u određenim vremenskim periodima nalažu potrebu da se preduzmu posebne mere u obezbeđivanju borbenih dejstava. Tako: viša temperatura povećava širenje cevi oruđa, motori se jače zagrevaju, češći su požari i pojačano je toplotno dejstvo nuklearnih borbenih sredstava, posade se više i brže zamaraju

i znoje, pojačana je žeđ i sl., a sve zajedno smanjuje preciznost gađanja, povećava kvarove na tehničkim sredstvima i utrošak vode (u i onako bezvodnim predelima), nameće potrebu da se preduzimaju potpunije mere protivpožarnog obezbeđenja i drugo; povećani vazdušni pritisak utiče na raspoloženje i rad posada; češća pojava jačih vetrova otežava dejstvo avijacije i brže raznosi radioaktivne i hemijske materije, što povećava dimenzije kontaminiranih zona, usporava izvlačenje kontaminiranog ljudstva i tehničkih borbenih sredstava i smanjuje mogućnost podrške i zaštite borbenih dejstava avijacijom.

Od astronomskih faktora treba posebno podvući položaj sunca u odnosu na mogućni pravac dejstva neprijatelja koji može da zaslepi branioca i stvara odbleske na nišanskim spravama i borbenim i drugim vozilima.

Navedene karakteristike i drugi uslovi u obalskom pojasu unose niz suštinskih specifičnosti u borbena dejstva oklopnih jedinica. No, one se, uz dobru obučenosť ljudstva i umešno prilagođavanje određenim uslovima i odgovarajućoj situaciji, ipak mogu da koriste i u takvim prilikama. Primera za ovo iz II svetskog rata ima više.¹

¹ U primorskom pojasu, uspešna borbena dejstva, prilagođavajući se određenim uslovima, izvodila je 1. tenkovska brigada NOV u toku 1944. i 1945. godine pri oslobođenju Dalmacije, Primorja i Istre.

Nemci su u odbrani severne Sicilije 1943. godine vešto koristili ograničenu prohodnost zemljišta i slabosti saveznika u izvođenju dejstava na takvom zemljištu. Tako je nemački 14. oklopni korpus glavnim snagama organizovao odbranu po dubini u zahvatu komunikacija, manjim je kontrolisao planinsko i teško prolazno zemljište, a jakim pokretnim rezervama izvodio je aktivna dejstva na delovima zemljišta pogodnim za dejstvo tenkova. Pri napuštanju položaja, manjim zaštitnicama (sastava od odeljenja pešadije, pav-topova 88 mm i pojedinačnih tenkova), uz masovno zaprečavanje i rušenje, uspešno je zadržavao saveznike koji su morali da razviju čitave divizije. Tako su Nemci obezbedili izvlačenje svojih glavnih snaga, zadržali saveznike 38 dana i stvorili vreme potrebno za organizovanje odbrane Apeninskog poluostrva.

Kod Salerna je odbranu obalskog pojasa organizovala nemačka 16. oklopna divizija, ojačana delovima 15. motorizovane divizije. Ona je imala zadatak da na frontu od Salerna do Agropolija, sa težištem na obalnom rubu, a zatim na planinskim visovima udaljenim 3 do 16 km od obale, zadržava i iznurava napadača. Odbrana je počivala na mnogobrojnim mitraljezima i bunkerima na obalnom rubu, dok su iza fronta bili raspoređeni tenkovi u manjim grupama, sa zadatkom da čestim manjim protivnapadima stvore zabunu i nesigurnost kod napadača i nanesu mu što veće gubitke. Odmah posle iskrcavanja prvih savezničkih talasa, Nemci su otpočeli protivnapade. Male grupe tenkova, polazile su u protivnapad prikriveno, kroz voćnjake i maslinjake i time se obezbeđivale od znatno nadmoćnije savezničke avijacije; čestim protivnapadima, potpomognutim pešadijom, nanele su znatne gubitke prvim talasima. Iako je imala protiv sebe četiri puta nadmoćnije snage, nemačka 16. oklopna divizija je noću, kroz pošumljene jaruge i međuprostore, ubacivala pešadijske delove i uspešno opkoljavala i uništavala najistaknutije savezničke jedinice. Za razliku od do tada poznatih nemačkih načela o upotrebi oklopnih jedinica u odbrani morske obale (kao rezerve za protivnapade i protivudare), kod Salerna se ta divizija angažovala u neposrednoj odbrani obalnog ruba i u dvodnevnim odbrambenim borbama uspeła da stvori vreme potrebno za prikupljanje i pripremu pet svežih nemačkih divizija radi prelaska u protivudar.

U odbrani obala Normandije 1944. godine, nemačke oklopne jedinice upotrebljavane su pretežno u ulozi rezerve. Zbog savezničke nadmoćnosti u vazduhu, ovakav način angažovanja, bez obzira na to što su zemljišni uslovi za upotrebu bili pogodni, nije bio adekvatan odgovarajućoj situaciji. Udaljene od predviđenih rejlona upotrebe, bile su primorane na pokrete danju, pa su do stupanja u borbu trpele znatne gubitke od savezničke avijacije.

Razmatrajući upotrebu oklopnih jedinica u odbrani morskog obale, treba imati u vidu kako uticaj navedenih faktora, tako i osnovne elemente odbrane morskog obale na koje se oslanja i kojima se prilagođavaju struktura odbrane i raspored jedinica. Kompleksna analiza mogućnosti dejstva na odgovarajućem zemljištu i bitnih uslova određuje ulogu, mesto, zadatke i način izvođenja borbenih dejstava oklopnih jedinica u borbenom ili operativnom poretku združenih jedinica.

ULOGA, ZADACI I NAČIN IZVOĐENJA BORBENIH DEJSTAVA OJ

Polazeći od toga da osnovicu za odbranu morskog obale čine fortifikacijski uređeni otoci i delovi obalnog ruba kao i sve vrste zaprečavanja u obalskom moru i da odbrambena zona u obalskom pojasu obuhvata obalski rub i odgovarajući broj položaja u dubini kopna, oklopne jedinice viših taktičkih jedinica mogu se upotrebiti u ulozi prednjih odreda, zadržati u rezervi ili uključiti u sastav prvog i drugog borbenog ešelona za odbranu pojedinih pravaca na težištu odbrane. Zavisno od toga kakav se predviđa stepen upornosti odbrane važnijih otoka, deo tenkova se može uključiti i u sastav jedinica predviđenih za odbranu pojedinih otoka.

Ako su u zonu odbrane operativne jedinice uključeni delovi obale gde se očekuje iskrcavanje jačeg pomorskog desanta, oklopna jedinica u njenom operativnom poretku najčešće će biti zadržana u rezervi. Ukoliko zemljišni uslovi u dubini odbrane ograničavaju upotrebu tenkova za aktivna dejstva, oklopna jedinica u okviru operativnog poretka može da se upotrebi u sastavu jednog od ešelona za odbranu pravaca prohodnih za tenkove, a zavisno od broja i jačine formacijskih oklopnih jedinica u sastavu prvog ešelona operativnog poretka, deo ili oklopna jedinica kao celina može dobiti ulogu prednjeg odreda (ako odbranu pretpolja organizuje operativna jedinica), ili se njenim delovima mogu ojačati snage prvog ešelona. Ne bi bilo preporučljivo oklopnu jedinicu pridavati snagama prvog ili drugog ešelona kada postoje povoljni zemljišni uslovi za njenu upotrebu kao celine u okviru odbrambenih poja-seva.

Karakteristike zemljišta u priobalskom pojasu usloviće češće pridavanje oklopnih jedinica nižim pešadijskim kad se odbrana organizuje dublje od obalskog ruba na zemljištu gde su dejstva kanalisana u zahvatu komunikacija, kao i kada postoje jaki položaji za odbranu na obalskom rubu, pa se angažovanjem jačih snaga u sastavu prvog ešelona naslonjenog na obalu želi da se neprijatelju nanese što veći gubici i spreči iskrcavanje i stvaranje desantne osnovice. Za pridavanje se koriste u prvom redu tenkovi iz sastava viših taktičkih jedinica. Tenkovi pridati nižim pešadijskim jedinicama koriste se u dubini odbrane za ojačavanje njene čvrstine i žilavosti u protivtenkovskom smislu. U izvesnim slučajevima mogu se pojedini manji tenkovski delovi da isture bliže obalskom rubu na najvažnijim odsecima, kako bi se ojačala protivdesantna odbrana i uništila plovna desantna sredstva dok se približavaju obali; u ovom slučaju tenkovski delovi se raspoređuju u manje

grupe i upotrebljavaju u ulozi nepokretnih i pokretnih vatrenih tačaka i uključuju u sastav otpornih tačaka pešadijskih četa i odbrambenih čvorova bataljona.

U ulozi prednjih odreda. Iako oklopne jedinice pretežno dobijaju ulogu rezerve, u pojedinim slučajevima mogu se upotrebiti i kao prednji odred. Ovakva uloga proističe iz opštih načela njihove upotrebe u odbrani. U skladu sa specifičnostima koje uslovljavaju karakteristike obalskog pojasa, prikazaće se načini dejstva oklopnih jedinica u pojasu obezbeđenja i bitne razlike borbe prednjeg odreda u primorskom pojasu od onog na manevarskom zemljištu.

Oklopne jedinice u ulozi prednjeg odreda mogu se upotrebiti: kada se na delu gde se očekuje iskrcavanje jačeg pomorskog desanta, rasporedom snaga prvog ešelona dublje od obalnog ruba, žele u početnom sudaru izbeći veći gubici od dejstva nadmoćnijeg neprijatelja; kada odbranu morske obale organizuje operativna jedinica koja u svom sastavu ima višu taktičku oklopnu jedinicu, zadržanu u rezervi da iz dubine interveniše i zatvori breše stvorene dejstvom nuklearnih borbenih sredstava i za borbu sa vazдушnim desantom; i kada je zemljište u priobalskom pojasu ravničasto ili manevarsko i snage prvog ešelona operativne jedinice imaju zadatak da pokretljivijom odbranom u dubljoj zoni stvore uslove snagama drugog ešelona i rezervi za protivudar i uništenje neprijatelja, a zemljišni uslovi onemogućavaju obimnija aktivna dejstva i manevar tenkova u zahvatu odbrambenih položaja glavnih snaga prvog ešelona.

U prednji odred može se odrediti i oklopna jedinica više taktičke jedinice iz sastava drugog ešelona operativne jedinice. Do ovog može doći: kada se zbog potrebe za većom upornošću i aktivnošću odbrane ne žele da oslabe snage prvog ešelona; kada je prvi ešelon slabiji od drugog; i kada zemljišni uslovi ograničavaju upotrebu oklopnih jedinica u odbrambenoj zoni drugog ešelona.

Oslonac za odbranu prednjeg odreda čine fortifikacijski uređeni delovi obalskog ruba. Prednji odred se raspoređuje tako da može učestvovati u borbi protiv neprijateljevog pomorskog desanta za vreme iskrcavanja, a kasnije, kada stvara desantnu osnovicu, odbranom u zahvatu određenih pravaca da bi mu naneo što više gubitaka. Međutim, uporedno sa pomorskim desantom, neprijatelj će težiti da upotrebom helikopterskog ili padobranskog desanta olakša zauzimanje desantne osnovice. To nameće potrebu da prednji odred odvoji deo snaga za kontrolu i odbranu važnijih objekata po dubini odbrambenih pravaca, a posebno raskrsnica puteva i komunikacijskih objekata koji se ne mogu zaobići pri povlačenju prednjeg odreda sa prednjih položaja. Jačina i sastav snaga koje posedaju obalski rub zavise od karaktera zemljišta i niza drugih uslova.

Da li će se i kolikim delom tenkova ići na obalski rub, zavisi od planiranog stepena upornosti odbrane na njemu i, u vezi sa ovim, od učešća ostalih elemenata odbrane morske obale koji se angažuju u odbrani obalskog ruba na tom pravcu; zatim od veličine i sastava ojačanja prednjeg odreda, jačine delova drugih rodova predviđenih za podršku borbe prednjeg odreda (posebno artiljerije i avijacije), stanja podvod-

nih prepreka u obalskom moru, širine pogodnog dela obalskog ruba za iskrcavanje pomorskog desanta i mogućnosti brze intervencije tenkova, zadržanih dublje od obale, ka obalskom rubu.

Ako je izvršeno jače podvodno zaprečavanje u obalskom moru, a fortifikacijski uređena obala želi se maksimalno iskoristiti da bi se napadaču naneli što veći gubici, na odsecima na kojima se sa većom verovatnoćom očekuje iskrcavanje pomorskog desanta, deo tenkova može se rasporediti bliže obalskom rubu. Tenkovi su otporniji na jak početni udar napadača i sposobni da nanesu maksimalne gubitke živog sili dok se nalazi na slabije otpornim desantnim plovnim sredstvima u pokretu ka obalom rubu u brisanom dometu tenkovskog naoružanja. Tako bi tenkovi bili maksimalno iskorišćeni u najosetljivijem i najkritičnijem momentu za pomorski desant, a po svojoj jačini i rasporedu ne bi predstavljali rentabilan atomski cilj. Tu oni služe u prvom redu za ojačanje protivdesantne odbrane pešadijskih ili moto-pešadijskih jedinica isturenih neposredno na obalu.

Tenkovi koji su određeni za odbranu obalskog ruba raspoređuju se tako da po mogućstvu ne budu u zoni najgušće vatre neprijateljske brodske artiljerije. Polazeći od toga da će napadač težiti da mu najgušća artiljerijska vatra u vatrenoj pripremi iskrcavanja bude na obalskom rubu, a sledeća linija prenosa vatre na 200 do 300 m od prve, prema slici rasturanja, najmanji broj pogodaka bio bi u zoni od 100 do 150 m od obale. To odstojanje od obalnog ruba je i najpogodnije za raspored tenkova isturenih na obalu. U okviru tog odstojanja treba birati takva mesta koja, s jedne strane, nude dobru preglednost i uslove za vatreno dejstvo na većim odstojanjima a, sa druge, obezbeđuju dobro maskiranje sa zemlje i iz vazduha i olakšavaju fortifikacijsko uređivanje položaja. Tamo gde položaj na tom odstojanju ne obezbeđuje povoljne uslove za vatreno dejstvo, tenkovima se određuju rezervni položaji sa kojih, prema meri približavanja desantnih plovnih sredstava ka obalom rubu, tj. pri kraju vatrene pripreme za iskrcavanje, prikrivenim pravcima izlaze bliže obali na odgovarajući osnovni položaj.

Kada je obalski rub pogodan za iskrcavanje pomorskog desanta u širokoj zoni, na obalu se isturaju pešadijski i moto-pešadijski delovi, a tenkovi se načelno zadržavaju na položajima nešto dublje od obalskog ruba, spremni da u momentu iskrcavanja, kada se otkriju grupisanje i raspored desanta, intervenišu na najugroženijim pravcima ili da odbranom sa posednutih položaja prihvate snage sa obalskog ruba i držanjem čvornih objekata obezbede odbranu na određenim pravcima po dubini. U ovakvim situacijama oklopna jedinica određena u prednji odred ojačava se sa više pešadije.

Najjači otpor daje se na položajima koji se posedaju i brane početnim rasporedom, dok još desant nije sređen i dok nisu iskrcana teža tehnička sredstva za njegovu podršku. Upornost odbrane treba da bude usklađena sa mogućnostima i odnosom snaga, pri čemu treba voditi računa da preterana upornost ne prouzrokuje uništenje ili odbacivanje prednjeg odreda sa osnovnog pravca dejstva. Po gubitku položaja, manevrom unazad i usklađenim dejstvom sa svakog pogodnog položaja i objekta, uz primenu zaseda u zahvatu komunikacija, kratkih ispada, iznenadnog vatreneog dejstva i protivnapada, oslanjajući se na široko

razvijen sistem zaprečavanja i vatru artiljerije sa privremenih vatrenih položaja, prednji odred prikuplja podatke o grupisanju i pravcima dejstva neprijatelja, nanosi mu gubitke, prisiljava ga na razvoj, usporava mu nastupanje, kanališe njegova dejstva, stvara vreme glavnim snagama za organizovanje odbrane i izbegava udar jačih snaga ne izlažući se većim gubicima.

U sastavu prvog ili drugog borbenog ešelona. Oklopne jedinice upotrebljavaju se za odbranu prohodnih pravaca u sastavu prvog ili drugog borbenog ešelona kada određeni pravci u odbrambenoj zoni, po značaju i ostalim karakteristikama, omogućuju upotrebu jačih neprijateljskih oklopnih jedinica, a ostale snage u sastavu više jedinice nisu pogodne za odbranu ovakvih pravaca.

Odbranu određenih pravaca u sastavu prvog ešelona izvodiće oklopne jedinice češće tamo gde se očekuje iskrcavanje glavnih snaga pomorskog desanta i gde se prednji kraj prvog ešelona postavlja dublje od obalskog ruba. U sastavu drugog borbenog ešelona braniće pogodne pravce kada postoje jaki položaji na obalskom rubu, gde odsudniju odbranu mogu dati pešadijske snage, eventualno delom tenkova, zatim kada prvi ešelon organizuje odbranu na širokom frontu i kada u dubini odbrane postoje pogodniji zemljišni uslovi za upotrebu jačih neprijateljskih oklopnih jedinica.

Pošto će odbrana određenih pravaca obuhvatiti i delove teže prolaznog zemljišta, oklopne jedinice se ojačavaju pešadijom, inžinjerijom i artiljerijom. Usklađenim dejstvom nižih raznorodnih jedinica postižu se u borbi na kraškom zemljištu veći uspesi, zbog čega se jedinice ojačanja i niže formacijske jedinice drugih rodova u većoj meri pridaju nižim tenkovskim jedinicama (četama i vodovima) radi njihovog većeg osamostaljenja u borbi.

Pridati pešadijski delovi upotrebljavaju se za posedanje teže prolaznog ili neprolaznog zemljišta za tenkove, za obezbeđivanje spojeva, krila i bokova, kontrolu i odbranu međuprostora i zabacivanje teže prolaznim zemljištem na krila i bokove uklinjenog neprijatelja.

Pridata i formacijska artiljerija za posrednu podršku raspoređuje se u zahvatu komunikacija. Kada je u odbrambenu zonu uključeno nekoliko komunikacijskih pravaca, pojedine baterije se mogu pridavati i tenkovskim četama. Artiljerijske grupe formiraju se kod viših taktičkih oklopnih jedinica za podršku snaga na težištu odbrane.

Inžinjerija se — pored zaprečavanja, održavanja puteva i snabdevanja vodom — može u većoj meri u pripremnom periodu da angažuje i za ispomoć tenkovskim jedinicama u fortifikacijskom uređivanju i maskiranju položaja. U toku odbrane treba imati dovoljno inžinjerijskih snaga i sredstava u rezervi i jače grupe za održavanje puteva.

Usled kanalisanog dejstva neprijatelja duž određenih pravaca i otežanog pothranjivanja njegovih snaga i sredstava iz dubine, odbrana se odlikuje većom žilavošću i upornošću. Kamene ograde i drugi objekti pogodni za zaklone, prikrivene pokrete i izvlačenje, zasede, prepade, bočne i unakrsne vatre sa bliskog odstojanja usklađene s raznovrsnim zaprečavanjem, omogućuju i manjim snagama da se uspešno brane u

široj zoni, za duže vreme i na većoj dubini. Zbog toga se jedinicama i daje širi front, veća dubina i povećavaju međuprostori između odbrambenih rejonu.

Početni raspored se usklađuje sa uslovima zemljišta i mogućnostima dejstva neprijatelja, vodeći računa da će postojati minimalne mogućnosti za brz manevar jačim snagama na širem frontu i za veće dubine. Rezerve su obično jače i, zavisno od mogućnih pravaca obilaska i obuhvata od strane neprijatelja i mogućnosti za manevar ka linijama verovatne upotrebe, najčešće se raspoređuju po grupama u zahvatu raskrsnica puteva ili na takvim mestima sa kojih mogu brzo intervenirati na ugrožena krila, bokove i međuprostore. Osnov odbrane najčešće čine vodni, a na težištu četni odbrambeni rejonu koji se međusobno povezuju manjim izdvojenim delovima za kontrolu i odbranu prepreka u međuprostorima i podržavaju bočnom i kosom vatrom tenkovskog naoružanja iz naporeda i po dubini raspođenih odbrambenih rejonu.

U toku izvođenja odbrane treba nastojati da se s maksimalnom upornošću i kombinacijom raznovrsnih dejstava parališu dejstva neprijatelja, da mu se nametne sopstveni način borbe i iskoristi svaka slabost u njegovom rasporedu za, makar i privremeno, preotimanje inicijative.

Iako se niže jedinice pridavanjem drugih rodova osamostaljuju u borbi, za odbranu međuprostora odlučujuće je sadejstvo jedinica između susednih rejonu odbrane. Ako se neprijateljske snage uklone između posednutih položaja, jedinice iz susednih rejonu dejstvuju na njih što jačom bočnom vatrom i sprečavaju im širenje, a uništavanje uklinjenih snaga ostvaruje se vatrom artiljerije i jedinica po dubini uz primenu protivnapada.

Ako je usled jakog pritiska primorana da napusti svoj odbrambeni rejon, oklopna jedinica se, načelno, ne povlači na veću dubinu niti se pod pritiskom neprijatelja jednovremeno pomeraju veće jedinice; ovo stoga jer se pri izvlačenju na nove položaje mora da koristi ionako ograničen broj postojećih puteva, a sama borbena radnja skopčana je za većim teškoćama i opasnostima nego na manevarskom zemljištu. Jedinica koja je primorana da napusti posednuti položaj izvlači se postepeno, po manjim delovima i pod zaštitom otpornih tačaka koje se još drže i produžava otpor sa novoposednutih položaja između njih. Upornost odbrane treba uskladiti sa konkretnim zemljišnim uslovima i mogućnostima, nastojeći da se izvlačenje ugroženih snaga prvog ešelona na naredne položaje (iza drugog ešelona), kad god je moguće, izvede pod zaštitom mraka.

Povećane širine i dubine, usmereno dejstvo u zahvatu komunikacija i slabije mogućnosti za manevar materijalnim rezervama, otežavaju pozadinsko obezbeđenje oklopnih jedinica. Mogućnosti korišćenja mesnih sredstava su minimalne, zbog čega se snabdevanje vrši uglavnom doturom. Usled pojačanog dejstva avijacije u zahvatu komunikacija i veće razorne moći i prečnika dejstva nuklearnih borbenih sredstava, dotur u toku borbe je otežan, a naročito danju. Oklopne jedinice, kao veliki potrošač vode, na inače bezvodnom kraškom zemljištu, povećavaju

količine materijala koji treba doturiti, čime se zbog zakrčenih puteva smanjuju mogućnosti evakuacije u toku borbenih dejstava, posebno borbenih vozila izloženih oštećenjima dejstvom neprijatelja i kvarovima pri kretanju na kraškom zemljištu.

Pozadinsko obezbeđenje treba organizovati tako da se dotur utrošenih materijalnih sredstava i evakuacija tehničkih sredstava obavljaju noću, a najnužnija sanitetska evakuacija danju pojedinačnim vozilima ili u grupama od najviše 3 do 5 vozila, sa povećanim odstojanjem između njih.

Ovo nameće potrebu: da se za račun skraćivanja odstojanja za dotur i evakuaciju, pozadinske jedinice raspoređuju bliže frontu i raščlanjuju po pravcima dejstva; da se jedinice pre početka borbenih dejstava snabdeju preko norme ili da im se na pravcima izvlačenja na narednim položajima ostave potrebne materijalne rezerve; i da se niže jedinice ojačaju potrebnim remontnim sredstvima i rezervnim delovima kako bi se što više osamostalile, a težište remonta prenelo na opravke na licu mesta. Pored ovog treba predvideti i mere za što racionalnije trošenje vode; kad god je moguće treba nastojati da se unapred, po pravcima dejstva, obezbede najnužnije rezerve vode.

Eksplozije nuklearnih projektila i dejstvo artiljerijskih granata povećavaju na kraškom zemljištu gubitke žive sile, zbog čega jedinice treba više osamostaljavati i u sanitetskom pogledu. Lakše ranjeno ljudstvo, a naročito članovi posade tenkova, moraće posle ukazane prve pomoći često da duže ostane na položajima u borbi ili će se upućivati peške u sanitetske stanice da primi stručnu sanitetsku pomoć.

U ulozi rezerve. Oklopne jedinice upotrebljavaju se u ulozi rezerve: kada se zbog nadmoćnosti neprijatelja izbegavaju veći sopstveni gubici na pravcima verovatnog iskrcavanja jačeg pomorskog desanta i odbrana glavnih snaga povuče dalje od obalskog ruba, pa se aktivnim dejstvima jačih drugih ešelona i rezervi želi neprijatelju naneti što više gubitaka i slomiti njegova napadna moć u dubini odbrane, a zemljišni uslovi omogućavaju manevar i dejstvo tenkova iz dubine; i kada u odnosu na zamisao izvođenja odbrane pretpostavljenog starešine ne postoji potreba niti odgovarajući uslovi za upotrebu oklopne jedinice u ulozi ili u sastavu prednjeg odreda ili za samostalnu odbranu određenih pravaca u sastavu prvog ili drugog borbenog ešelona.

Oklopna jedinica zadržana u rezervi upotrebljava se za: protivnapade; zatvaranje breša stvorenih dejstvom nuklearnih udara ili prodorom neprijateljskih oklopnih jedinica u zahvatu komunikacija ili pravaca prohodnih za tenkove; borbu protiv vazдушnih desanata u dubini odbrane u rejonima pogodnim za njihovu upotrebu; i prihvata snaga koje se povlače pred nadmoćnijim neprijateljem. Koji će od navedenih zadataka oklopna jedinica izvršavati, zavisi od zamisli pretpostavljenog opštevojnog komandanta i plana stvorenog na osnovu njegove zamisli za izvođenje odbrane, kao i od konkretne situacije nastale u toku izvođenja odbrane, u kojoj joj se, u skladu sa njom i drugim uslovima, daje odgovarajući zadatak.

Usled usmerenog dejstva neprijatelja po pravcima, uslovljenog dejstva oklopnih jedinica u zahvatu komunikacija i ograničenog kapa-

citeta pravaca prohodnih za tenkove, češće će se nametati potreba dekoncentrisanog rasporeda oklopne jedinice u rezervi, po grupama. Pri rasporedu treba nastojati da se ne cepaju formacijske potčinjene tenkovske jedinice i da se rejoni rasporeda biraju na takvim mestima, sa kojih bi se u slučaju potrebe i rastresitije raspoređene mogle koncentrično upotrebiti na onaj jedinstven objekat, čijim bi se razbijanjem postigao najveći efekat u procesu izvođenja odbrane.

Rejoni rasporeda oklopnim jedinicama u sastavu viših taktičkih jedinica određuju se na drugom položaju, na pregradnim položajima između drugog i trećeg položaja, na trećem položaju ili iza njega, a oklopnim jedinicama u sastavu operativnih jedinica u visini drugog, između drugog i trećeg ili na trećem odbrambenom pojasu. Rejoni rasporeda moraju biti usklađeni sa predviđenim zadacima koji će im u odnosu na zamisao biti određeni u toku izvođenja odbrane. Ne bi trebalo da oni budu suviše udaljeni od planiranih rejona za njihovu upotrebu, jer neprijatelj može dejstvom avijacije i nuklearnih borbenih sredstava, pri pokretu tenkova iz udaljenih rejona, da lakše nego na manevarskom zemljištu odloži ili spreči njihovo pravovremeno uvođenje u borbu, za koje je, zbog nemogućnosti da se kreću u raščlanjenim i evolucionim porcima i zbog povećane dubine kolona, potrebno više vremena.

Rejoni rasporeda fortifikacijski se uređuju kao odbrambeni rejoni. Da neprijatelj ne bi otkrio raspored jedinica u njima i da bi se rastresitijim rasporedom smanjili gubici od dejstva nuklearnih borbenih sredstava, oklopnim jedinicama se mogu odrediti i rezervni rejoni iz kojih, prema meri napredovanja neprijatelja, izlaze u odbrambene rejone ako iz njih sačekuju napad neprijatelja.

Od rejona rasporeda u pravcu prednjih položaja određuje se nekoliko pravaca za upotrebu rezerve, a na svakom od njih predviđa se 1 do 2 linije razvoja za protivnapad i pogodni položaji za prihvat jedinica sa prethodnih položaja ili odbranu određenih pravaca, zatvaranje breše i sprečavanje prodora neprijateljskih oklopnih jedinica. Na koju liniju razvoja će rezerva ići ili koji će položaj posesti, odlučuje komandant oklopne jedinice na osnovu odluke koju o njenoj upotrebi donese opštevojni starešina u toku odbrane. Pokret iz rejona rasporeda ka liniji razvoja ili položaju za odbranu, usklađuje se sa njihovom udaljenošću od rejona rasporeda i mogućnosti kretanja, s jedne, i tempa napada i aktivnosti neprijateljske avijacije i drugih borbenih sredstava koja mogu ispoljiti uticaj na pokret pri uvođenju u borbu oklopne jedinice, s druge strane. Da bi se obezbedili uspešan izlazak i brzo uvođenje oklopne jedinice u borbu, blagovremeno se moraju:

preduzeti mere za opravku i održavanje puteva i objekata na njima i organizovati uređivanje linija razvoja i pogodnih položaja za odbranu, zahtevajući od pretpostavljenog starešine potrebnu pomoć u ljudstvu i sredstvima; dopuniti postojeću službu regulisanja i kontrole saobraćaja obeležavanjem pravaca kretanja od rejona rasporeda do linije razvoja i pogodnih položaja za odbranu, a naročito na deonicama even-

tualnog obilaska osetljivih objekata na putevima; obezbediti potčinjenim starešinama, a po potrebi i vozačima tenkova, vreme potrebno za izviđanje pravaca kretanja i upoznavanje sa karakteristikama puteva, posebno kada se pokreti planiraju za noć; pratiti i u svakom momentu raznavati situaciju, zbog čega treba imati jednog oficira komande sa radio-stanicom na komandnom mestu pretpostavljene komande.

Neprijatelj će, kako u toku stvaranja desantnih osnovica, tako i u toku dejstva sa njih u dubinu obalskog pojasa, težiti da upotrebom vazdušnog desanta ubrza tempo napada. U borbi protiv tog desanta oklopne jedinice biće veoma pogodne ako na vreme stignu i otpočinu dejstva, jer neprijatelj može, dejstvom avijacije po komunikacijama i ograničenim pravcima za dovođenje, na lakše nego na manevarskom zemljištu izoluje desantnu prostoriju. Zbog toga treba rejone rasporeda birati i određivati na takvim mestima koja su bliže prostorijama pogodnim za desant, iz kojih se može koncentričnim dejstvom sa više pravaca odmah u početku, bez primene većih i obimnijih manevara, angažovati u borbi što više jedinica i desantu ne dozvoliti da se sredi i organizovano posedne manje pristupačne položaje za tenkove.

Ako oklopnoj jedinici u okviru odbrambene zone opštevojne jedinice nije osnovni zadatak borba protiv vazdušnog desanta, pa zauzima dekoncentrisaniji raspored (kod kojeg su neke jedinice udaljenije od verovatne desantne prostorije) u borbi protiv desanta mogu se upotrebiti samo pojedini delovi oklopne jedinice. Dekoncentrisaniji raspored, prelazak u napad na vazdušni desant sa više pravaca i slabije mogućnosti za formiranje borbenog poretka u toku kretanja na većim odstojanjima od desanta, usloviće postepeno uvođenje jedinica u borbu i prelazak u napad. Kod ovog je naročito važno da se što više iskoriste slabosti i to što je desant nesređen i da se napad pristiglih jedinica izvodi sa što većom silinom udara, težeći da se desant raseče i liši mogućnosti manevra i povezivanja otpora. Po pristizanju ostalih snaga razdvojeni delovi desanta se razbijaju i uništavaju, pri čemu se nastoji da se odvoje od objekata sa kojih bi mogli dati jači otpor. Za zauzimanje tih objekata koriste se moto-pešadijski i pridati pešadijski delovi, podržani neposrednom vatrom tenkova i artiljerije. Za razliku od upotrebe na manevarskom zemljištu, pri formiranju borbenog poretka moto-pešadijski ili pridati pešadijski delovi češće će ući u sastav snaga koje neposredno napadaju desant, dok će rezerva oklopne jedinice biti manja i uglavnom tenkovskog sastava.

Kada zatvara brešu, prihvata ili štiti povlačenje jedinica, oklopna jedinica se iz rejona rasporeda kreće u raščlanjenom poretku. Rastojanje između jedinica je povećano i uslovljeno rastojanjem komunikacija ili pravaca pogodnih za pokret vozila. Ako ne postoje mogućnosti za raščlanjavanje po frontu, jedinice se raščlanjavaju po dubini, a pokret se danju najčešće vrši u manjim grupama i štiti sa što više raspoloživih sredstava PVO i lovačkom avijacijom. Ceneći, na osnovu rasporeda i grupisanja, namere i cilj dejstva neprijatelja, korisno će biti da pojedini delovi oklopne jedinice na najugroženijim pravcima ranije posednu

odgovarajuće položaje za odbranu pod zaštitom mraka, čime bi se smanjilo vreme potrebno za izlazak i posedanje danju i izbegli veći gubici od dejstva neprijateljske avijacije.

Zavisno od mogućnosti i potrebe, posednute položaje i određeni pravac po dubini oklopna jedinica može da brani samostalno ili u sadejstvu sa delovima ostalih rodova koji su dotle izvodili odbranu na tom pravcu. Ako je u daljim dejstvima oklopna jedinica nosilac odbrane tog pravca, ovi delovi trebalo bi da joj se prepotčine, jer se time obezbeđuje bolje i potpunije sadejstvo.

Upornost odbrane saobražava se dobivenom zadatku i u skladu sa njim i konkretnim uslovima pruža se odgovarajući otpor.

Analizirajući upotrebu oklopnih jedinica u odbrani morskog obale, dolazi se do zaključka da zemljište i drugi faktori u zahvatu obalskog pojasa čine njihova borbena dejstva veoma složenim, da se u njima mora izbeći svaki šablonizam i ispoljiti puna inicijativa i umešnost u određivanju angažovanja i izboru načina dejstva, usklađenog sa potrebama i odgovarajućim specifičnostima oklopnih jedinica, vodeći računa da i u takvim uslovima njihove osobine dođu do punog zražaja.

Potpukovnik

Vujo VIDA KOVIĆ